

Տարեկան գինն է 140 դր. 75
Մեկ ծանուցումը տալին 5 դր. 75
Տարեկան գինն է 140 դր. 75
Մեկ ծանուցումը տալին 5 դր. 75

Դուք երբայիք լրագրողներուն համար
ծախքը առնողին վրայ է:
Լրագրողս վերաբերեալ նամակ կամ ար
եւ ինչ գրութիւն խմբագրին պէտք
ուղղուի. եւ ասոնց նամակն ծախ
քը խրադրին վրայ է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎՈՍՏԱՆԴՆԵՐԻ ՊՈԼԻՍԻ 11 ՀՈՒՏԵՄԲԵՐ

Բրուսելի թաղապետին Վաղդիստի
Ապստոսի հետ տեսակցութիւնը այս օ
րերուս ամենէն շահաւոր իրողութիւնն է
Եւրոպայի մէջ:

Լատ. հոկտ. 6ին օրը իրիկուան ժա
մը 12ին Ս. Սիլվիոս թաղապետը Վաղ
դիստի Քաղաքի քաղաքը հասաւ:

Ս. Վաղդիստի կայսրը երկաթուղին
կայսրանը երթալով դիմաւորեց Վաղդի
ստի հաւատարմութիւնը: Երկուքն ալ քաղա
քական հաղուստով էին: Իրար սիրով
բարեկէտեալ, կառքը նստան ու Քաղ
դիստի պատուը գաղթին առանց ուղեկից
ներու:

Ժողովուրդը ծանօտն երկու կողմը
շարունակեց արքայ, կեցցէ կայսրն կա
ղաքի: Վաղդիստի բարեկէտեալ կող
մէն զուսպեցին բարեկէտեալներն:

Ապստոսին կայսրը իրիկուան ժա
մը 12ին Ս. Սիլվիոս թաղապետը Վաղ
դիստի հաւատարմութիւնը: Երկուքն ալ քաղա
քական հաղուստով էին: Իրար սիրով
բարեկէտեալ, կառքը նստան ու Քաղ
դիստի պատուը գաղթին առանց ուղեկից
ներու:

Վաղդիստի կայսրը երկաթուղին
կայսրանը երթալով դիմաւորեց Վաղդի
ստի հաւատարմութիւնը: Երկուքն ալ քաղա
քական հաղուստով էին: Իրար սիրով
բարեկէտեալ, կառքը նստան ու Քաղ
դիստի պատուը գաղթին առանց ուղեկից
ներու:

Վաղդիստի կայսրը երկաթուղին
կայսրանը երթալով դիմաւորեց Վաղդի
ստի հաւատարմութիւնը: Երկուքն ալ քաղա
քական հաղուստով էին: Իրար սիրով
բարեկէտեալ, կառքը նստան ու Քաղ
դիստի պատուը գաղթին առանց ուղեկից
ներու:

Երկու վեհապետներուն այս տեսակ
ցութիւնը ամենուն միտքը զբաղեցուցած
է Եւրոպայի մէջ: Վերամանկի մանր
տէրութիւնները մեծ կասկածներու մէջ
կան: Եւ Վեհապետ լրագրողներն մե
կուս խօսքին նայելով Լատիստի և Ռու
սիա ալ խիստ դժգոհ են Վաղդիստի
կայսրին և Բրուսելի թաղապետին այս
մտերմական ցոյցէն, որ ինչ կերպով ալ
մեկնուի՝ քաղաքական դիտողներէ ազատ
չկրնար ըլլալ բոլորովին:

Ինչ խօսք եղեր է Քաղդիստի մէջ,
ինչ խօսք եղեր է մարդ չգիտէ: Բայց
ամեն մարդ մէկ մէկ գտնում ու
զուսպեցին իրեն:

Վաղդիստի լրագրողներուն մէջ ամենէն
աւելի թաղապետ լրագրողն է այս տե
սակցութեան վրայ: Բրուսելի տէրու
թեան Վաղդիստի մօտենալով յիշեալ լրա
գրող կարծեօրք փաստարար է Բրուսելի:
Վաղդիստի և Բրուսելի շահերը միեւնոյն
են իրեն, մասնաւոր քանի որ Բրու
սիայ տէրութեան օր մը Վաղդիստին
յարձակում կրելուն հաւանականութե
ն թիւնը օր քան զօր կաւելայ, Լատ
սիայ հետ միաբանութեան հարկն ալ ա
ւելի ստիպողական կըլլայ: Վասն զի
Բրուսիա յարձակում մը կրելու ըլլային,

Վաղդիստի նաւատորմները մեծ օգնու
թիւն կրնան ընել իրեն: Ուստի պէտք
է հոգ ընելը Վաղդիստի և Բրուսի
ական կարծեցեալ զաշնակցութեան մը
զոյցներուն վրայ: Վասն զի ան մը ըլ
լայ նէ՝ Բրուսիայ ժողովուրդը զար
հուրելու է:

Վաղդիստի բարեկէտեալ չկայ թէ որ Բր
ուսիա աւելի մտերմութիւն հասաւ
տէ՝ Վաղդիստի, Լատիստի, Ռուսիայ,
Իտալիայ և Սլաւոնիայի հետ: Բայց պէտք
է զաշնակցութիւնը խնդրէ պնդիս
տի ազգի մը՝ որմէ վտանգէ զատ ուրիշ
պատկեր: Բան մը չունի: Լատիստի
զաշնակցութիւն մը չկրնար գիշեր ա
ղաւ պահել Վաղդիստի յարձակումէն:
Եւ ուրիշ բանի չձառեցէ՝ բայց միայն
Վերամանկի մանր տէրութիւններն իրմէ
պաշտպանելու և 1807ին աղետները նա
րէն իր վրայ բերելու:

Իտալիայ լրագրողներն ալ իրենց նը
պատաւար մաս մը հանել ուղեւոր եր
կու վեհապետաց տեսակցութեան, լրա
գրողներն թէ Իտալիայ թաղապետութիւնը
ծանօնաւոր և Վ. Երեմիայի խնդիրը լուծե
լու վերաբերեալ խօսքեր ալ պիտի ըլ
լան եղեր այս տեսակցութեան մէջ:

Վաղդիստի լրագրողներն համառօտ տեղե
կութիւն մը տուեր էին Վաղդիստի
վրայ: Վաղդիստի անուն հաշիւաւոր
Իտալիայի աստուածաբանի մը հրատարա
կած տետրակին վրայ: Եւս անգամ ալ
արժան կը համարէին նոյն տետրակին մէկ
հատուածը քանի, որուն մէջ Վաղդի
ստի կը հաստատէ թէ Վաղդիստի աշ
խարհական իշխանութիւնը հաւատոյ մաս
մը չէ, և Վաղդիստի անիւ հրաժարելով
իր հոգեւոր իշխանութեանը փաստ մը
չգար:

Վաղդիստի լրագրողներն համառօտ
«Վաղդիստի պիտի գաղաթը» Իտալիայ
կատարեալ աղաւորութեանն ու միութեան
նը գէտ ըլլայ: Իտալիայ գաղաթանե
րը պիտի կրնան ազդել իրեն: Վաղդի
ստի լրագրողներն ազգայն ձայնէն սիրող շար
ժերով խաղաղութեան ու սիրոյ գրգռիչ
պիտի պարզէ: Վաղդիստի լրագրողներն
Լատիստի յոյսին կատարմանը կե
րէն թէ երեք բան արդեւ կըլլան, որոց
գլխաւորն է քաղաքական հրապա
րակաւ և կրկին իրկին ըրած յայտարա
րութիւնները թէ չկրնար հաւանութիւն
տալ կատարուած եղբորութիւններուն և
Իտալիայ թաղապետութեան համար եր
ջանիկ ապագայ մը բանալ: Բայց քահա
նայապետին այս յայտարարութիւնները
ինչ կերպով եղած են: Վաղդիստի
տախտն են: Սուրբ Պետրոսի աթոռէն
եղած են: Հետեւաբար անփոփոխ և ան
արժեքներն են, թէ ընդհանրապէս իրենց
բնութեամբ իսկ փոփոխելի կամ անփո
խել են ըստ ծանրութեան պարագայից
կամ ըստ պահանջման կանոնաց առաքի
նութեան և խոհմութեան:

«Չկրնար ըլլալ այն աստիճան տգէտ
և յանգուգ մարդ մը որ Վաղդիստի այս
յայտարարութիւնները վարդապետական

և անփոփոխելի կոչէ: Եւ աստիճաւ սուրբ
գրող հետ կապակցութիւն մը չունին: Բր
ուսիա տեսակցութեանն աւանդութիւններէ
չեն ծագիր: Հաւատոյ գաւառութեան յոյ
ուածներուն հարկաւոր և փոխադարձ
կապերէն յառաջ չեն դար: Վաղդիստի հա
ւատքը պաշտպանելու և անոր միութիւնն
ապահովելու նպատակ մը չունին: Այլ
բնապէս նիւթական, երկրաւոր, մարդ
կային և ժամանակեայ են, ինչպէս իր
պաշտպանած քաղաքական իշխանու
թիւնն ալ երկրաւոր, մարդկային և ժա
մանակեայ է:

Վաղդիստի փաստներն ու պատճառներն
ալ որոց վրայ հիմնեալ են այս յայտարա
րութիւնները, ուրիշ բնութիւն մը չուն
նին: Վասն զի անոնք ալ մարդկային են,
մարդկային աղբիւրէ յառաջ կուգան, և
հետեւաբար երկաթեայ են փոփոխութեան,
Ուրեմն Վաղդիստի յայտարարութիւնները
որչափ ալ հաշիւաւ և յաճախ իրիկուած
ըլլան, բնապէս փոփոխելի են՝ այն կեր
պով որ պարագայներ կրնան պահանջել
թէ անոնց փոփոխութիւնը ոչ միայն ար
խաղաղութեան ազատ ըլլայ, այլ և գոյն
սից արժանի:

Վաղդիստի վեհապետի մէջ կը գտնու
ուինք մեկ հիմն: Ինչ է Վաղդիստի տե
րութիւնները, ուրիշ բնութիւն մը չուն
նին: Վաղդիստի յայտարարութիւնները
մէկ խոհմական և պարկեշտ մարդոց վրա
յութեամբ Վաղդիստի երկին պնդիս վե
հապետի մէջ է, և Իտալիայի ազգայն այն
աստիճան յառաջադիմութիւն ըրած է որ
անհար է հին վեհապետի դաւանալ, դէպ
քերուն ընթացքը արդեւոր, և Իտալիայ
քաղաքական միութիւնը ուղադրելով ա
ռանց մեծ խռովութիւններու և առանց
ծանր փոփոխութեան զաղաքական
և երկրեցական ընկերութեան:

«Եւս անփոփոխութիւնը որ ուղեւ այս փոր
ձը փորձել, բոլոր Եւրոպա կը յաղէ,
քաղաքական պատերազմներ կը յարու
ցանէ, երկրեցիկ և երկրեցիկները ա
տելի կրնէ, և տէրութեան ու քահանա
յութեան միաբանութիւնը կարէ, և իր
ըրած փորձը Իտալիան և բոլոր քաղաքա
կան ընկերութիւնը աւելի գէշ վեհապետի
մէջ ձգելէ զատ արդիւնք մը չունենար:

«Վաղդիստի եպիսկոպոսները՝ քահա
նայապետական ու թաղապետական մեծ
փայլութիւնը և երկրեցիկական ու քա
ղաքական ազատութիւնը միացնող կա
պերուն համադրուած, Վաղդիստի քաղաք
րեն թաղապետական մեծփայլութիւնն
ու քաղաքական իշխանութիւնը պաշտ
պանելու նոյն յամառութեամբ որով կը
պաշտպանեն քահանայապետական մեծփա
յլութիւնն ու երկրեցիկական ազատու
թիւնը:

«Երբոր այս կերպ խօսքեր կը լսեմ
ու ինքնիրեն կը մտածեմ, դեմքս շիւ
թութեամբ կը ծածկուի և միտքս կը տը
կարանայ: չեմ գիտեր՝ ուսկից սկսիմ և
ինչպէս վերջացնեմ:

Ինչ վարդապետութիւնն է այս նոր
է թէ հին, երկրաւոր է թէ երկնային,

մարմնաւոր է թէ հոգեւոր:

«Շին չէ, վասն զի Սուրբ Պետրո
սէն մինչև Ս. Ստեփանոս Վաղդիստի, եւ
թիւն հարկաւոր տարի, լուսած կամ ըն
դունուած չէր թէ քահանայապետական
մեծփայլութիւնն իր շուքն ու պայծա
ռութիւնը թաղապետական մեծփայլութե
նէն կը գտնէ, կամ թէ երկրեցիկա
կան ազատութիւնը կը փնտրէ կամ բոլոր
ըրողին կը կորնչէ թէ որ Վաղդիստի եպի
սկոպոսը քաղաքական անփոփոխութիւն չուն
ենայ:

«Սիւն քահանայապետական մեծ
փայլութիւնն զորի էին Սեղբարոս,
Յուլիոս, Սիլվիոս, Սիլվիոս, Օ. Երեմի
ային, Ս. Երեմիոյ և Սիլվիոսի Վաղդի
ստի: Իտալիայի Վաղդիստի որ Ս. Պետրո
սի կառավարեց ու հաստատեց: Ինչ
նովինալիս, որ օրէնքներ գրաւ և հա
ւատոյ վերաբերեալ հրաժարութիւնը հա
նեց: Եւս, որ Վաղդիստի եպիսկո
պոսներն իբրեւ հայրապետ ողջունեցաւ:
Վաղդիստի, որուն կայսրին ու եպիսկո
պոսները դիմեցին խիստ ծանր խնդիրներ
լուծելու համար:

«Ուրեմն քահանայապետն իր մեծ
փայլութիւնը թաղապետաց երկրաւոր
և աշխարհական փառքէն ու շուքէն չառ
նել, այլ իր սուղեղ երկնային շնորհք
ներէ և առաքելական առաքնութիւննե
րէ կանէ:

«Ուրեմն ինչպէս կարելի է ըստ քր
իստոնիկական գիտութեան պնդել թէ ա
ռաքելական պաշտօնին ազատութիւնը
վտանգի մէջ կ'ըլլայ թէ որ Վաղդիստի
գոյնէ հաստատեալ իշխաններու հապ
տակ քաղաքացիի պէս ըլլայ:

«Եւս հպատակութիւնը չէ երկեր
ցական ազատութեան արդեւ երողը:

«Եւս հպատակութեան պատճառաւ
չէ որ քահանայապետն պնդիս դժուա
րութիւններէ պաշտօնաւոր է որ չկրնար
առանց մեծ կողմաններու իր պարտքը
կատարել և պաշտօնը վարել: Ինչհա
կաւան, Տերոյն օրինակով վաւերացած
ողջամիտ վարդապետութիւնը սա է թէ
քահանայապետին ազատութիւնը անխա
ն և ամբողջ կը փնտրէ Վաղդիստի ազա
տութեան մասին մեկու մը իշխանութեան
ներքէ ըլլայ և կատարեալ ազատու
թիւն վայելէ, և եթէ անլուծանելի օրի
նօք հաստատուի թէ տէրութիւնն ու ե
րկրեցիկ հաւասար ազատութիւն պիտի
վայելին իրենց յատկութեանց սահմանին
մէջ, այն կերպով որ ազատ երկրեցիկ
համաձայնի ազատ տէրութեան հետ:

Լատիստի կայսրը լատ. հոկտ. 10ին
Ս. Սիլվիոսի ծանուցելով Վաղդիստի
երթալով, ուր ժամանակէ մը ի վեր
զափոխութեան գացած է կայսրուհին:

Չմաստանէն եկած վերջին լուրերը
կայսրի վախճանի կը ծանուցանեն:

